

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-40>

УДК 338.4

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: ПОТОЧНІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ

FUNCTIONING OF ENTERPRISES IN THE METALLURGICAL INDUSTRY OF UKRAINE: CURRENT CHALLENGES AND ACTIVITY TRENDS

Гордєєва-Герасимова Людмила Юріївна

старший викладач,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8845-2890>

Крайняк Аліна Вадимівна

магістр,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3875-0387>

Hordieieva-Herasymova Liudmyla, Krainiak Alina

Oles Honchar Dnipro National University

Стратегічно важливою для забезпечення соціально-економічного розвитку України, відновлення та підтримки національної безпеки є металургійна галузь. Продукція металургійних підприємств забезпечує функціонування машинобудівної, будівельної та транспортної галузей, збут на зовнішні ринки дозволяє забезпечити значний притік іноземної валюти в країну. Ще до війни металургійним підприємствам доводилося пристосовуватися до особливостей господарювання в умовах світового надвиробництва чорних металів, кризових явищ внаслідок пандемії COVID-19 та інших проблем. Наразі завдання ускладнене рядом факторів, серед яких основним можна виокремити воєнний стан в нашій країні. У статті проаналізовано тенденції розвитку металургійної галузі України до початку повномасштабного вторгнення Росії. Визначено особливості господарювання в умовах воєнного стану. Окреслено наслідки ворожих ударів по металургійному сектору промисловості, а також зазначено основні напрямки підтримки урядом металургійних підприємств.

Ключові слова: металургійна галузь України, показники діяльності, воєнний стан, державна підтримка, перспективи розвитку.

The metallurgical industry is system-forming and strategically important for ensuring the socio-economic development of Ukraine, restoration and support of national security. Before the military aggression of Russia against our country, the enterprises of the mining and metallurgical complex generated about 15 % of GDP, formed 24 % of the total value of goods exports and provided jobs for almost 600,000 people. Without the products of metallurgical enterprises, the normal functioning of the machine-building, construction and transport sectors of the economy is impossible. The sale of products of this branch of the national economy to foreign markets provides a significant inflow of foreign currency into the country, which is important for the purposes of creating a positive trade balance and stabilizing the state's financial sector. Even before the war, metallurgical enterprises, in the presence of a number of internal unresolved problems, had to adapt to the peculiarities of economic activity in the conditions of global overproduction of ferrous metals, crisis phenomena due to the COVID-19 pandemic, growth in the number of competitors and high requirements for product quality. Currently, the task is complicated by a number of factors, among which we can single out the destruction of the infrastructure, the need to find new logistics chains and distribution channels, a decrease in the solvent demand of the country's population, fuel shortages, high inflation rates, and the lack of a stable electricity supply. It requires management personnel to make difficult decisions. In the article trends in the development of the metallurgical industry of Ukraine before the beginning of the full-scale invasion of Russia were analyzed. The peculiarities of management in the conditions of martial law were determined. The consequences of enemy strikes on the metallurgical sector were listed. The main directions of government support for metallurgical enterprises were indicated.

Keywords: metallurgical branch of Ukraine, indicators of activity, martial law, government support, development prospects.

Постановка проблеми. Попри збільшення в останні роки спрямування зусиль на розвиток сфери послуг, яка згідно теорії трьох секторів являється найбільш пріоритетним напрямком економіки й висока частка якої є ознакою приналежності країни до високорозвинених держав, металургія продовжує займати позицію однієї з базових галузей економіки. Бажання Російської Федерації, серед іншого, знищити промисловий потенціал України обернулося руйнуванням металургійних комбінатів Маріуполя ПРАТ «МК «Азовтсаль» та ПРАТ «ММК ім. Ілліча», на які припадала значна частка загального обсягу виробництва металопродукції країни. Блокада морських портів «Південного», «Одеського» та «Чорноморського» призвела до проблем з експортом виготовленої продукції, адже через них вона відправлялась до країн ЄС, Китаю, США, Туреччини та ін. Призупинення діяльності у перші місяці війни більшістю металургійних підприємств, робота на неповних виробничих потужностях – усе це позначилося не ліпшим чином на стані галузі. Тому постає потреба в оцінці достатності підтримки ГМК України з боку уряду та визначення подальших перспектив діяльності з урахуванням впливу тих кризових явищ, які мали місце ще до початку війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню розвитку гірничо-металургійного комплексу України, починаючи з моменту проголошення незалежності у 1991 р. й до теперішнього часу, присвячено чимало праць науковців. Порівняння ключових аспектів функціонування металургійних підприємств України та інших країн світу наведено в роботах О. С. Хижняка [1], В. А. Нікіфорової [2], О. О. Шапунова [3], Д. А. Довгань [4] та багатьох інших. Л. В. Сухомлин [5] та К. О. Орлова [5], у ході розгляду питання необхідності стратегічного планування, здійснили SWOT-аналіз ПРАТ «Полтавський ГЗК», склавши перелік сильних та слабких сторін, а також наявних загроз зовнішнього середовища діяльності й можливостей покращення поточного стану. В. В. Венгер [6] окреслив основні завдання державної програми модернізації та розвитку металургійної галузі. О. О. Олешко [7] висвітлив наслідки втрати частини виробничого потенціалу гірничо-металургійного комплексу внаслідок збройного конфлікту на сході України. Л. С. Кутідзе [8] та Є. О. Фурман [8] розкрили вплив глобалізації на інтеграційні процеси, що відбуваються в металургійній промисловості. При наявній значній базі досліджень щодо

стану, проблем функціонування та перспектив металургійної галузі постає потреба в оновленні відомостей, їх актуалізації.

Метою статті є дослідження ключових тенденцій функціонування металургійних підприємств України до моменту оголошення воєнного стану, а також визначення поточних умов господарювання й розміру збитків, яких зазнала галузь під час війни.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети встановлено наступні завдання: з'ясувати внесок галузі у створення валового внутрішнього продукту; визначити основних споживачів та проаналізувати структуру металургійної продукції; з'ясувати основні ринки збуту; дослідити забезпеченість підприємств основними засобами; ознайомитися з динамікою чисельності працівників металургійної промисловості; дослідити фінансову стійкість та стабільність металургійних підприємств; розрахувати та оцінити для одних з провідних підприємств галузі ймовірність банкрутства; виявити негативні фактори, що характеризують поточні умови господарювання; ознайомитися з вжитими урядом заходами для підтримки металургійної галузі країни.

У процесі вирішення поставлених завдань було застосовано наступні методи: традиційні прийоми статистичного аналізу, порівняння, абстрагування, аналогія, системний підхід, узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Металургійна галузь України нині переживає важкі часи. Внаслідок повномасштабного вторгнення Росії ряд підприємств було повністю зруйновано, частину пошкоджено, іншим же доводиться працювати у вкрай складних умовах. Це і потреба пошуку нових ланцюгів поставок, і високі ціни на сировину та матеріали, дефіцит пального, зменшення платоспроможного попиту, а головне – постійна загроза життю та здоров'ю працівників та відсутність жодних гарантій, що основні виробничі фонди вціліють. У результаті відбулося загострення тих кризових явищ, які були властиві металургійній галузі України ще до 24 лютого 2022 р. Стан гірничо-металургійного комплексу країни є наразі чи не найбільш проблемним, багато підприємств призупинило діяльність, не мало й тих, хто працює у збиток. Якщо врахувати, що дана галузь раніше займала одні з провідних позицій в економіці країни, то такі тенденції можуть суттєво похитнути наш статус індустріально-аграрної держави.

Металургійні комбінати Маріуполя ПРАТ «МК «Азовтсаль» та ПРАТ «ММК ім. Ілліча», які до 2022 р. забезпечували близько 40 % виробництва металопродукції, якими формувалося майже 70 % загального обсягу експорту сталі України, були зруйновані. Хоча ПРАТ «ММК ім. Ілліча» постраждав у меншому ступені, на його відновлення теж потребуються колосальні суми. За оцінками експертів для відбудови ПРАТ «МК «Азовтсаль» та ПРАТ «ММК ім. Ілліча» знадобиться близько 8 млрд дол. США [9]. Більшість металургійних підприємств, що знаходяться не в зоні бойових дій, відновили виробництво ще наприкінці березня, проте його обсяги суттєво впали. За 5 місяців 2022 р. вироблено 3,8 млн. тонн сталю прокату, що складає 47% до відповідного періоду 2021 року. Однак, ці дані наведені з урахуванням періоду до початку повномасштабної війни. Якщо порівнювати, наприклад показники травня 2022 р. з аналогічним періодом 2021 р., то обсяги виробництва впали більше ніж у 5 разів [10].

Для потреб характеристики розвитку галузі народного господарства, у тому числі й металургійної промисловості, значущим статистичним показником виступає обсяг реалізованої продукції, визначений як в абсолютному виразі, так і по відношенню до загальної величини реалізованої продукції промисловими підприємствами та сукупного обсягу виробництва за декілька періодів. Значення цих показників у динаміці за 2015–2021 рр. представлено у табл. 1.

За підсумками 2021 р. Україна посіла 14 місце серед 64-країн за виплавою сталі та 10 місце у глобальному рейтингу 38 країн за виробництвом чавуну [12]. Тобто Україна

входила до переліку провідних країн-виробників чорних металів у світі. При цьому лідерами залишились Китай, Індія та Японія. За результатами господарської діяльності підприємств упродовж 9 місяців 2022 р. обсяги виробництва чорних металів суттєво зменшилися: чавуну – на 66,19%, сталі – на 66,09%, прокату – на 67,34% (табл. 2). На це головним чином вплинуло знищення частини виробничих потужностей ПРАТ «ММК ім. Ілліча» та ПРАТ «МК «Азовтсаль», логістичні проблеми, зменшення обсягів постачання металобрухту (на 70,1% до 755,5 тис. т) та несприятлива кон'юнктура на світовому ринку чорних металів. У результаті за підсумками 9 місяців 2022 р. Україна в рейтингу World Steel Association опустилася з 14 на 23 місце за обсягами виплавки сталі та з 10 на 14 місце за показником виробництва чавуну [13]. Загалом, вцілілі металургійні підприємства України працюють в середньому на 25% від своєї виробничої потужності. Збереження такої тенденції в подальшому може призвести до ще більшого зменшення ВВП країни, величини експорту, розміру податкових надходжень, адже підприємства ГМК є одними з найбільших платників податків (за даними 2020 р. сплатили близько 1,6 млрд. дол. до зведеного бюджету), скорочення притоку валютної виручки тощо.

Здійснений аналіз реалізованої продукції металургійними підприємствами України в розрізі груп металургійного виробництва згідно КВЕД-2010 за 2015 та 2021 рр. свідчить, що найбільше значення спостерігається за виробництвом чавуну, сталі та феросплавів (у 2015 р. – 79,67%; у 2021 р. – 84,85%), тоді як найменше – у 2021 р. за литтям мета-

Таблиця 1

Динаміка обсягу реалізованої продукції металургійними підприємствами

Рік	Реалізовано продукції, тис. грн	Частка в обсязі виробництва, %	Частка у підсумку по промисловості, %	Ланцюгові відхилення:			
				обсягу продажу		частки по промисловості	
				абс.	%	абс.	%
2015	279764990,9	99,51	14,82	–	–	–	–
2016	300252720,2	100,48	13,02	20487729,3	7,32	-1,80	-12,14
2017	388664271,8	96,02	13,79	88411551,6	29,45	0,77	5,92
2018	487648303,6	103,25	15,01	98984031,8	25,47	1,22	8,84
2019	397987929,7	100,28	12,32	-89660374	-18,39	-2,69	-17,92
2020	376109471,2	102,27	10,87	-21878459	-5,50	-1,45	-11,79
2021	653402995,3	–	13,29	277293524	73,73	2,42	22,28

Джерело: розраховано та сформовано за даними [11]

Таблиця 2

Обсяги виробництва основних видів продукції металургійними підприємствами

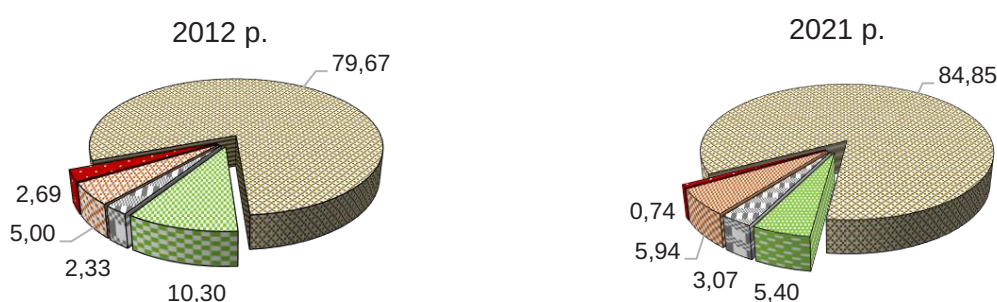
Період	Чавун		Сталь		Прокат	
	тис. т	%	тис. т	%	тис. т	%
9 місяців 2021 р.	16148	100,00	16294	100,00	14485	100,00
9 місяців 2022 р.	5460	33,81	5526	33,91	4731	32,66

Джерело: побудовано за даними [14]

лів (0,74%), а у 2015 р. за виробництвом іншої продукції первинного оброблення сталі (2,33%) (рис. 1). Подібний розподіл зумовлений як специфікою видобувної галузі, так і застарілістю технологій переробки металевих руд, оскільки для більшості з них проводиться лише первинне оброблення, після чого відбувається спрямування на експорт. Виготовлення ж виробів з металу потребує високотехнологічної обробки, для якої потрібні передусім сучасне обладнання відповідного рівня потужності й працівники високої кваліфікації. Тому цей етап проводиться, як правило, у країні, яка здійснює закупівлю. Наразі ж у зв'язку з військовою агресією Росії про жодні процеси модернізації на підприємствах не йдеться, зусилля управлінського персоналу спрямовані на пошук способів зменшення втрат від погіршення кон'юнктури ринку, вирішення ряду питань логістичного характеру, збереження наявних виробничих фондів й т. ін.

Головною метою діяльності підприємств металургійної галузі являється отримання

чистого прибутку, який прийнято відносити до ключових показників ефективності господарювання. Завдяки виходу на позитивний чистий фінансовий результат поліпшується фінансова стійкість, незалежність та платоспроможність суб'єкта господарювання, виникає змога розширити обсяги діяльності. Динаміка чистого фінансового результату впродовж 2010–2020 рр. у розрізі поділу на великі, середні та малі металургійні підприємства є в значній мірі негативною (збитковою), особливо це стосується тих підприємств, що належать до категорії великих (виконання щонайменше двох умов з наступних: середня кількість працівників – більше 250 чол.; чистий дохід від реалізації – понад 40 млн. євро; балансова вартість активів – більше 20 млн. євро). До причин подібної ситуації можна віднести високу енергоємність та ресурсоємність через застарілість основних виробничих фондів та несприятливу кон'юнктуру ринку. Більш-менш помітні позитивні зміни відбулися щодо середніх підприємств, які починаючи з 2014 р. почали зменшу-

- 24.1 Виробництво чавуну, сталі та феросплавів
- 24.2 Виробництво труб, порожнистих профілів і фітінгів зі сталі
- 24.3 Виробництво іншої продукції первинного оброблення сталі
- 24.4 Виробництво дорогоцінних та інших кольорових металів
- 24.5 Лиття металів

Рис. 1. Структура реалізованої продукції металургійної галузі України у 2015 та 2021 рр., %

Джерело: побудовано за даними [11]

вати рівень збитковості, а у 2017–2019 рр. їх господарська діяльність стала прибутковою. Показник 2019 р. перевищив значення 2010 р. на 3681549 тис. грн., тобто майже у 8 разів (рис. 2). Загалом, чимало підприємств металургійної галузі працювали у збиток ще до початку війни. Нині у зв'язку з переліченими вище умовами господарювання на позитивні зміни розраховувати не доводиться. Президент Укрметалургпрому Олександр Каленков під час інтерв'ю зазначив, що станом на вересень 2022 р. отримані підприємствами доходи надають змогу покрити лише 50–80% від розміру змінних витрат [15]. У такому разі позитивною буде ситуація, за якої вдасться покрити витрати на виробництво, не говорячи вже про позитивний чистий фінансовий результат як основну ціль функціонування.

Ефективність функціонування гірничо-металургійного комплексу країни в значній мірі залежить від рівня кваліфікації працівників, основним стимулом для яких виступає рівень оплати праці. Тому задля підвищення продуктивності виконання ними своїх обов'язків важливо раціонально сформувати і розподілити фонд оплати праці. Найбільшу питому вагу у даному фонді металургійних підприємств мають виплати, котрі включаються до собівартості продукції. В останні

роки склалася тенденція до перерозподілу частки фонду основної заробітної плати в сторону її зменшення (за винятком 2018 р.) при зростанні фонду додаткової зарплати. Коливання питомої ваги основної частини фонду оплати праці упродовж 2017–2021 рр. в діапазоні від 55,20% до 56,20%, у той час коли цей показник повинен досягати хоча б 70%, свідчить про наявні недоліки в організації оплати праці на підприємствах даної галузі народного господарства (рис. 3).

Для оцінки рівня пропозиції робочих місць металургійними підприємствами було визначено кількість зайнятих працівників в динаміці за період з 2010 р. по 2021 р. Як можна помітити з рис. 4, тенденція виявилася спадною, у 2021 р. порівняно з 2010 р. відбулося скорочення чисельності працівників на 149967 осіб (або 56,60%), тобто більше, ніж у 2 рази (рис. 4). Це вказує на те, що участь металургійної галузі України в забезпеченні економічно активного населення робочими місцями зменшується. Причинами таких змін можуть бути як недостатня зацікавленість потенціальних робітників у працевлаштуванні (наприклад, у зв'язку з відсутністю перспектив, належної організації робочих місць, низького рівня оплати праці й т. ін.), так і зменшенням загальної кількості пропонувананих

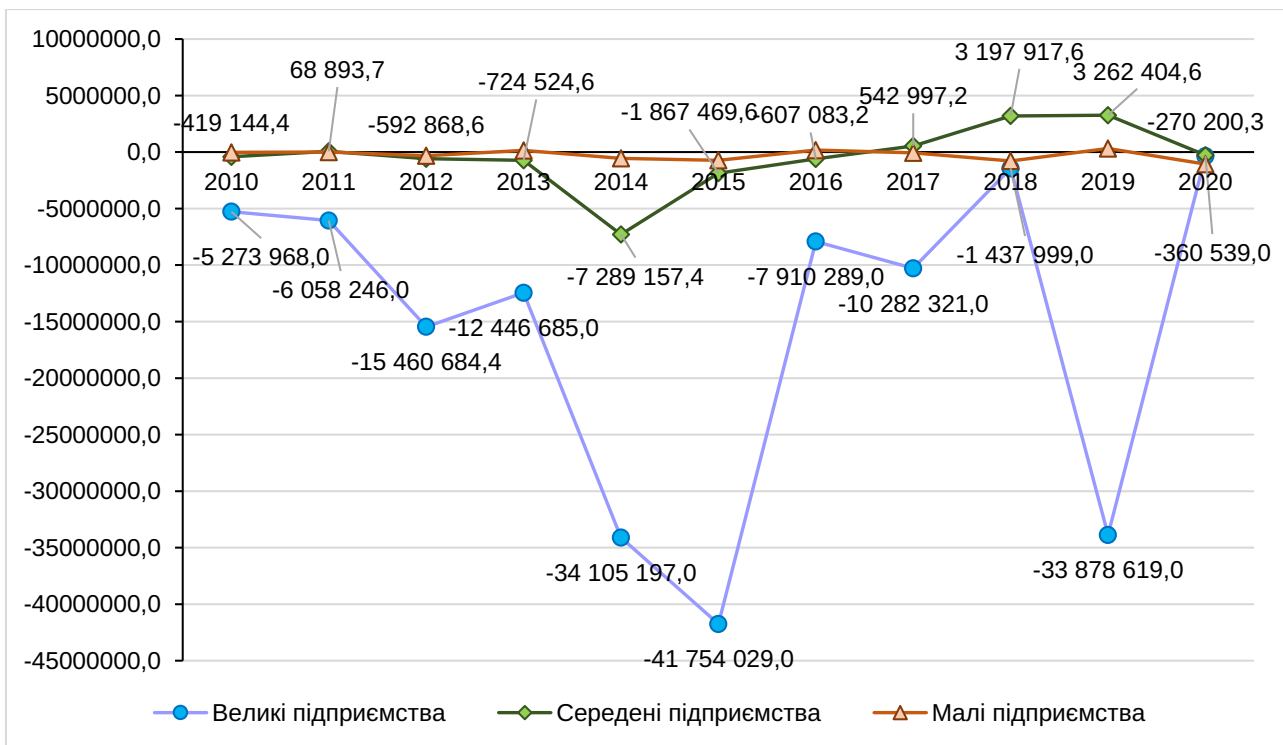

Рис. 2. Динаміка чистого фінансового результату металургійних підприємств України

Джерело: побудовано за даними [11]

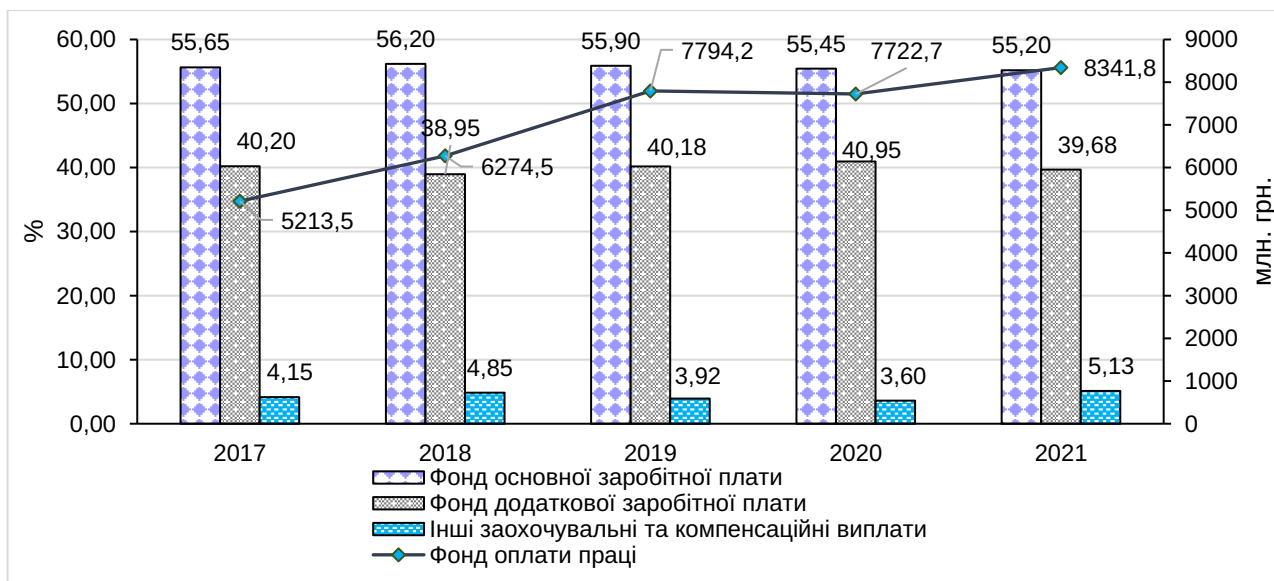

Рис. 3. Структура фонду оплати праці металургійних підприємств України у 2017–2021 рр.

Джерело: розраховано та сформовано за даними [11]

вакансій (наприклад, внаслідок автоматизації виробничого процесу, суттєвого скорочення обсягів виробництва, банкрутство підприємства тощо). На кінець 2022 р. така ситуація лише загостриться. До основних причин можна віднести: знищення підприємства у результаті ведення бойових дій; звільнення внаслідок реорганізації підприємства, проведеної задля скорочення витрат на оплату праці, адже обсяги виробництва впали, що у свою чергу призвело до зниження потреби у персоналі; звільнення працівників з власної ініціативи задля внутрішнього переміщення або виїзду за кордон; вступ роботодавця на військову службу тощо. Попри те, що підприємства металургійної галузі втратили частину висококваліфікованих працівників, суттєвий рівень безробіття в країні (у липні 2022 р. – 296,7 тис. осіб) дозволить у разі потреби знайти їм заміну, але відкритим залишиться питання компетентності.

Ступінь забезпеченості металургійних підприємств грошовими коштами та їх еквівалентами є важливим індикатором їх платоспроможності, критерієм інвестиційної привабливості. У 2013–2020 рр. динаміка коефіцієнта покриття, який відображає здатність підприємства погасити поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів підприємства, попри незначні коливання є негативною. У 2020 р. порівняно з 2013 р. відбулося зменшення коефіцієнта на 0,17 п. п. (або 18,54%) за рахунок збільшення величини поточних зобов'язань підприємства у 3,3 рази, у той

час як сума оборотних активів зросла лише у 2,7 рази. Значення коефіцієнта покриття у 2020 р. менше за 1, що свідчить про неліквідність балансу металургійних підприємств, нестійкість фінансового стану. Підприємства не були в змозі повністю розплатитися з кредиторами, використовуючи лише наявні оборотні засоби, без залучення ззовні грошових коштів або продажу необоротних активів. Динаміка коефіцієнта швидкої ліквідності, що показує яка частина зобов'язань може бути погашена не тільки за рахунок грошових коштів, але й очікуваних фінансових надходжень, за аналізований період майже аналогічна. При цьому значення підпадає під встановлений норматив у Методичних рекомендаціях № 14 (0,6–0,8) [16]. У 2020 р. на кожен гривню поточної заборгованості підприємства припадала 61 коп. швидколіквідних активів. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності упродовж 2013–2020 рр. було дуже низьким, не відповідало граничним нормам (0,2–0,35) (рис. 5). Це вказує на те, що підприємство не буде в змозі своєчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром.

Структура оборотних активів металургійних підприємств України у 2013–2020 рр. не була оптимальною, оскільки найбільша частка припадає на дебіторську заборгованість (у 2013 р. – 70,53%, а у 2020 р. – 75,28%). У 2020 р. порівняно з 2013 р. відбулося її зростання на 4,75 п. п. (або 6,73%), що негативно позначилося на платоспроможності підприємств. Частка ж грошових коштів

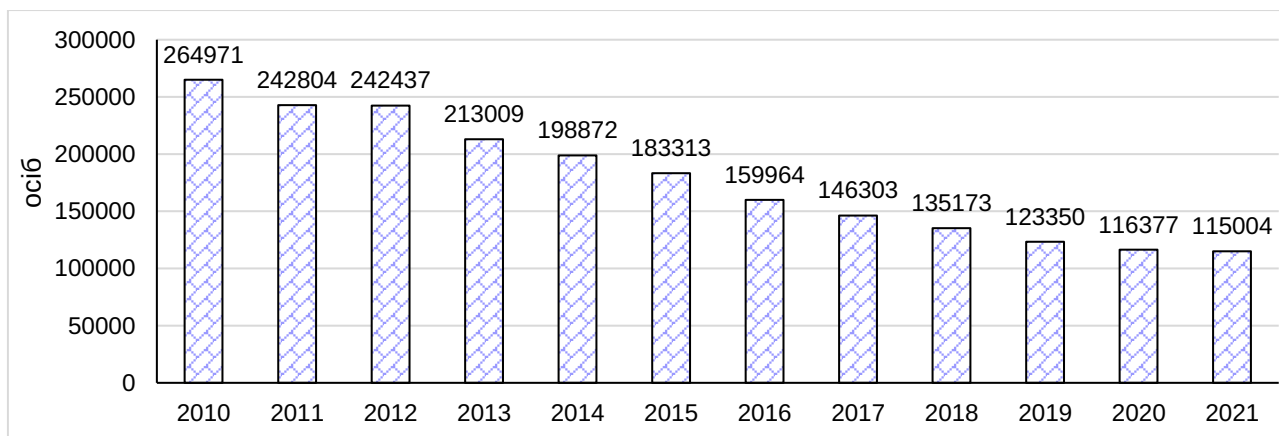

Рис. 4. Кількість зайнятих працівників на металургійних підприємствах України

Джерело: побудовано за даними [11]

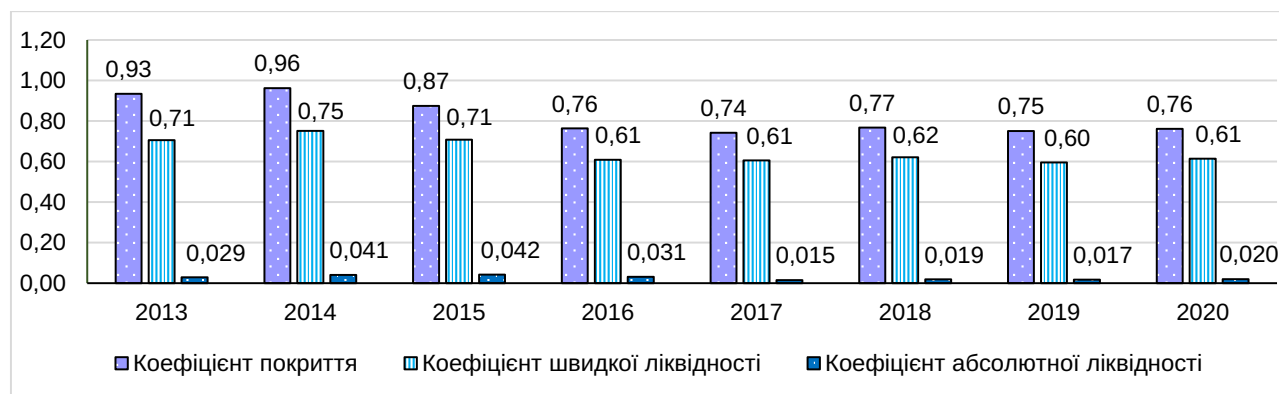

Рис. 5. Динаміка коефіцієнтів ліквідності металургійних підприємств України

Джерело: побудовано за даними [11]

є порівняно незначною (у 2013 р. – 2,93%; у 2020 р. – 2,41%) (рис. 6). Тому вкрай важливим для підприємств металургійної галузі є створення резерву сумнівних боргів та перегляд політики взаємовідносин з дебіторами.

1. Підприємствам з річним доходом до 10 млрд грн відповідно до Закону України № 2120-IX від 15.03.2022 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» надано можливість стати платниками єдиного податку 3 групи, тобто перейти на спрощену систему оподаткування, й сплачувати замість ПДВ та податку на прибуток єдиний податок (далі – ЄП) зі спеціально встановленою у розмірі 2% ставкою від суми отриманого доходу [17]. Окрім, тих суб'єктів господарювання, які перебувають на загальній системі оподаткування, цією можливістю можуть скористатися і ФОП 3 групи й платити 2 % ЄП замість передбачених 5% ЄП для неплатників ПДВ і 3% – для плат-

ників. Перехід здійснюється добровільно з 1-го числа будь-якого місяця за попередньо поданою заявою до податкової служби.

2. У випадку відсутності у платників податку можливості у встановлені строки виконати «свій податковий обов'язок щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності», наприклад, через місцезнаходження в зоні ведення бойових дій, вони звільняються від відповідальності, передбаченої за такі порушення ПКУ [18]. При цьому упродовж 6 місяців після припинення або скасування воєнного стану таким платникам податків обов'язково доведеться виконати свої зобов'язання.

3. Роботодавці, що укладуть трудовий договір з внутрішньо-переміщеними особами (далі – ВПО), мають можливість отримати виплату у розмірі 6500 грн. за кожного такого працівника. Уряд разом з Міністерством економіки України запустили дану програму для підтримки переселенців та зменшення рівня

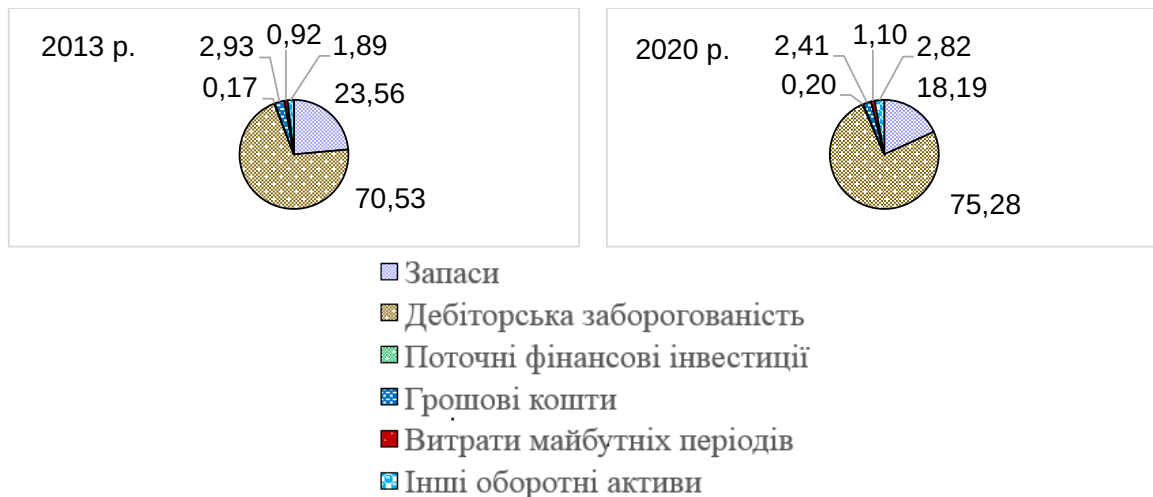

Рис. 6. Структура оборотних активів металургійних підприємств України

Джерело: побудовано за даними [11]

безробіття. Користь є і для власників бізнесу, оскільки упродовж 2 місяців буде скомпенсована якщо не вся сума витрат на оплату праці ВПО (у випадку, коли вона вища за мінімальну), то хоча б частина.

4. Якщо підприємство знаходиться в зоні ведення активних бойових дій, то може розраховувати на допомогу в переміщенні основних виробничих фондів на більш безпечну територію, пошуку житла для працівників та нового приміщення для продовження господарської діяльності. Міністерство економіки України після опрацювання всіх запитів, що надійшли, формує черговість релокації. Основними нормативними документами, що регламентують питання переміщення підприємств є постанова Уряду від 17.03.2022 № 305 [19] та розпорядження Уряду від 25.03.2022 № 245-р [20].

5. Задля послаблення економічного потенціалу Росії 6 жовтня 2022 р. Рада Європейського Союзу прийняла 8 пакет санкцій. Ним, окрім іншого, ведено заборону не тільки на імпорт сталевих продукції, виготовленої безпосередньо в РФ, а й сталевих виробів з третіх країн, якщо при їх виготовленні використовувалася російська сталь. Розширено перелік кодів продукції, на які поширюються обмеження. До нього, з урахуванням раніше накладених заборон, входять товари групи 72«Чорні метали» (виняток становлять феросплави (7202) та чавун (7201)) та групи 73«Вироби із чорних металів». Проте в дію вони вступають лише 30 вересня 2023 р [21]. Поставки ж критично важливих напівфабрикатів з вуглецевої сталі, а саме слябів та квадратної заготовки,

до ЄС триватимуть ще два роки.

Висновки. Проведений аналіз діяльності підприємств металургійної промисловості України свідчить про наявність низки невирішених проблем, які лише загострилися у зв'язку з військовою агресією Росії проти нашої країни. Особливо це стосується показників збитковості господарювання, застарілості основних виробничих фондів, низької платоспроможності, високої ресурсо- та енергоємності, значної частки дебіторської заборгованості у структурі оборотних активів та зменшення кількості найманих працівників. Внаслідок руйнування одних з провідних підприємств гірничо-металургійного комплексу ПРАТ «МК «Азовтсаль» та ПРАТ «ММК ім. Ілліча», простоїв або праці на неповних виробничих потужностях решти, значного погіршення ринкової кон'юнктури, металургійна галузь ще не швидко повернеться до довоєнних показників.

Так як наразі є проблеми з доступом до портів, через які раніше експортувалася продукція, навантаження на АТ «Укрзалізниця» досить високе, як і встановлені тарифи на вантажні перевезення, постає потреба у збільшенні глибини переробки металургійної продукції. Це сприятиме зростанню вартості виробів й при менших обсягах продажів дозволить вийти на такі ж значення чистого доходу від реалізації. Після завершення війни попит на продукцію металургійної галузі на локальному ринку зросте, адже вона широко використовується при будівництві. У зв'язку з цим її можна віднести до переліку потенційних драйверів відновлення економіки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Хижняк О. С. Сучасний стан металургійних підприємств України: проблеми і перспективи розвитку. *Молодий вчений*. 2017. № 5. С. 762–768. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_5_172 (дата звернення: 22.10.2022).
2. Нікіфорова В. А. Металургійна промисловість світу: сучасні виклики та тенденції розвитку. *Економіка промисловості*. 2018. № 1 (81). С. 86–114. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/132002> (дата звернення: 22.10.2022).
3. Шапуров О. О. Аналіз сучасних тенденцій у металургії: інноваційно-інвестиційний розвиток та конкурентоспроможність на світовому ринку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. № 11. С. 168–173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuiitevcsg_2017_11_39 (дата звернення: 26.10.2022).
4. Довгань Д. А. Конкурентоспроможність вітчизняного експорту продукції чорної металургії на світовому ринку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 17. С. 17–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_17_6 (дата звернення: 22.10.2022).
5. Сухомлин Л. В., Орлова К. О. Стабілізація діяльності металургійних підприємств України шляхом здійснення ефективного планування. *Причорноморські економічні студії*. 2017. № 22. С. 116–119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_22_27 (дата звернення: 22.10.2022).
6. Венгер В. В. Модернізація металургійної галузі України: цілі, напрями та інвестиційна підтримка. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економіка*. 2017. № 27 (1). С. 45–49. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2021.01.007> (дата звернення: 22.10.2022).
7. Олешко О. О. Наслідки збройного конфлікту для економіки України і тенденції їх подолання. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 59 (1). С. 146–151. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.59-50> (дата звернення: 22.10.2022).
8. Кутідзе Л. С., Фурман Є. О. Вплив глобалізації на інтеграційні процеси в гірничо-металургійному комплексі України. *Культура народів Причорномор'я*. 2007. № 102. С. 22–25. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/77579> (дата звернення: 25.10.2022).
9. Скільки коштів потрібно Україні для відновлення після війни? Головне з дискусії KSE (частина 2). URL: <https://speka.media/viina-rosiyi-proti-ukrayini/skilki-kostiv-potribno-ukrayini-dlya-vidnovlennya-pislya-viini-golovne-z-diskusiyi-ksecastia-2-98koz9> (дата звернення: 28.10.2022).
10. Що відбувається з українською металургією. URL: <https://finance.ua/ua/saving/shcho-vidbuvaetsia-z-ukrainskou-metallurgieu> (дата звернення: 28.10.2022).
11. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2022).
12. Україна у 2021 році опустилася на 10-те місце у світовому рейтингу виробництва чавуну. URL: <https://gmk.center.ua/news/ukraina-u-2021-rotsi-opustylasia-na-10-te-mistse-u-svitovo-mu-rejtynhu-vyrobnytstva-chavunu/> (дата звернення: 30.10.2022).
13. World Steel Association. URL: <https://worldsteel.org/> (дата звернення: 30.10.2022).
14. Результати діяльності металургійної галузі України за 9 місяців 2022 р. URL: <https://www.ukrmetprom.org/rezultati-diyalnosti-metallurgiynoi-8/> (дата звернення: 30.10.2022).
15. Металургійна галузь стала збитковою – Укрметалургпром. URL: <https://ua.korrespondent.net/business/economics/4514631-metallurhiina-haluz-stala-zbitkovoui-ukrmetallurhprom> (дата звернення: 30.10.2022).
16. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14: станом на 26 жовт. 2010 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.11.2022).
17. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.11.2022).
18. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 28 жовт. 2022 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.11.2022).
19. Про особливості роботи акціонерного товариства «Укрпошта» в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2022 № 305 : станом на 01 лист. 2022 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.11.2022).
20. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.03.2022 № 245-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.11.2022).

21. Що означає восьмий пакет санкцій для металургії ЄС та РФ. URL: <https://gmk.center/ua/posts/shho-oznachaie-vosmij-paket-sankcij-dlya-metalurgii-ies-ta-rf/> (дата звернення: 11.11.2022).

REFERENCES:

1. Khyzhniak, O. (2017). Suchasnyi stan metalurhiinykh pidpriemstv Ukrainy: problemy i perspektyvy rozvytku [Current state and prospects for the development of metallurgical enterprises of Ukraine]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 5, 762–768. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_5_172. (in Ukrainian)
2. Nikiforova, V. (2018). Metalurhiina promyslovist svitu: suchasni vyklyky ta tendentsii rozvytku [World Steel Industry: current challenges and development trends (analytical overview)]. *Ekonomika promyslovosti – Economy of Industry*, 1 (81), 86–114. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/132002>. (in Ukrainian)
3. Shapurov, O. (2017). Analiz suchasnykh tendentsii u metalurhii: innovatsiino-investytsiyni rozvytok ta konkurentospromozhnist na svitovomu rynku [Analysis of current trends of industry: innovative-investment development and competitiveness in global markets]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Herald of Uzhhorod University. Series: International economic relations and the world economy*, 11, 168–173. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_11_39. (in Ukrainian)
4. Dovhan, D. (2016). Konkurentospromozhnist vitchyznianoho eksportu produktsii chornoj metalurhii na svitovomu rynku [National export competitiveness of steel products at the world market]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 17, 17–20. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_17_6. (in Ukrainian)
5. Sukhomlyn, L., & Orlova, K. (2017). Stabilizatsiia diialnosti metalurhiinykh pidpriemstv Ukrainy shliakhom zdiisnennia efektyvnoho planuvannia [Activity's stabilization of Ukrainian metallurgical entities by effective planning implementation]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black sea economic studies*, 22, 116–119. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_22_27. (in Ukrainian)
6. Venher, V. (2017). Modernizatsiia metalurhiinoi haluzi Ukrainy: tsili, napriamy ta investytsiina pidtrymka [Modernization of the metallurgical industry of Ukraine: goals, directions and investment support]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomika. – Scientific Journal of Kherson State University. Series: Economy*, 27 (1), 45–49. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2021.01.007>. (in Ukrainian)
7. Oleshko, O. (2020). Naslidky zbroinoho konfliktu dlia ekonomiky Ukrainy i tendentsii yikh podolannia [Consequences of armed conflict for Ukraine's economy and trends to overcome them]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black sea economic studies*, 59 (1), 146–151. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.59-50>. (in Ukrainian)
8. Kutidze, L., & Furman, Ye. (2007). Vplyv hlobalizatsii na intehratsiini protsesy v hirnycho-metalurhiinomu kompleksi Ukrainy [Impact of globalization on integration processes in the mining and metallurgical complex of Ukraine]. *Kultura narodiv Prychornomoria – Culture of the peoples of the Black Sea region*, 102, 22–25. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/77579>. (in Ukrainian)
9. Skilky koshtiv potribno Ukraini dlia vidnovlennia pislia viiny? Holovne z diskusii KSE (chastyna 2) [How much money does Ukraine need to rebuild after the war? Highlights from the KSE discussion (part 2)]. Available at: <https://speka.media/viina-rosiyi-proti-ukrayini/skilki-kostiv-potribno-ukrayini-dlya-vidnovlennya-pislya-viini-golovne-z-diskusiyi-ksecastia-2-98koz9>.
10. Shcho vidbuvaetsia z ukrainskoiu metalurhiieiu [What is happening with Ukrainian metallurgy]. Available at: <https://finance.ua/ua/saving/shcho-vidbuvaetsia-z-ukrainskou-metalurgieiu>.
11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Ukraina u 2021 rotsi opustylasia na 10-te mistse u svitovomu reitynhu vyrobnytstva chavunu [Ukraine dropped to 10th place in the world ranking of iron production in 2021]. Available at: <https://gmk.center/ua/news/ukraina-u-2021-rotsi-opustylasia-na-10-te-mistse-u-svitovomu-reitynhu-vy-robnnytstva-chavunu>.
13. Vsesvitnia asotsiatsiia stali [World Steel Association]. Available at: <https://worldsteel.org>.
14. Rezultaty diialnosti metalurhiinoi haluzi Ukrainy za 9 misiatsiv 2022 r. [The results of the metallurgical industry of Ukraine for 9 months of 2022]. Available at: <https://www.ukrmet.prom.org/rezultati-diyalnosti-metalurhiynoi-8>.
15. Metalurhiina haluz stala zbytkovoiu – Ukrmetalurhprom [The metallurgical industry became unprofitable – Ukrmetalurhprom]. Available at: <https://ua.korrespondent.net/business/economics/4514631-metalurhiina-haluz-stala-zbytkovoiu-ukrmetalurhprom>.